

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Μ. ΤΑΜΗΣ

Australia is the only country in the world with a national policy on languages other than its dominant language. The Greek language is included amongst the three most widely used languages in Australia. It demonstrates a robust base of users (estimated to 340.000), maintains a high degree of acceptability, it possesses a strong elaboration of function and remains stable. Currently the Greek language is used as a medium of communication by the Greek-born settlers as well as a symbol of cultural identity by their children. Australian Greek community demonstrates the highest ethno-linguistic vitality amongst all ethnic groups. During the last one hundred years of Greek settlement, it appears that a sub-standard variety of Greek was formed and arguably is being used by all settlers and their children. The language maintenance efforts will be defined by the rate of inter-ethnic marriages, the Government policies and the impact of the community network could exert socially, linguistically and psychologically.

Η Ελληνική κατατάσσεται ανάμεσα στις εννέα επικρατέστερες γλώσσες της Αυστραλίας, μέσα στα πλαίσια της δυναμικής ή/και στατιστικής διγλωσσίας¹. Διαθέτει ομοιογενή, ισχυρή βάση χρηστών, υψηλό βαθμό αποδεκτότητας και λειτουργικότητας και παρουσιάζεται συνταγματικά, τυπολογικά και από την άποψη της σημαντικής σταθερή. Η λειτουργία της παραμένει επικοινωνιακή, σε επικράτειες πέρα από αυτές της οικογένειας, αλλά και συμβολική από τους αυστραλογεννημένους χρήστες. Από εβδομηκονταετίας διαμορφώθηκε μια μη συμβατική νόρμα, η εθνόλεκτος, η οποία είναι αποτέλεσμα των διαγλωσσικών, πραγματιστικών, και διαπολιτιστικών επιδράσεων. Ο δείκτης της γλωσσικής απόκλισης των χρηστών της Ελληνικής παραμένει από τους χαμηλότερους στη χώρα (Clyne 1982, Romaine

1. Οι άλλες οκτώ γλώσσες ευρείας χρήσης στην Αυστραλία είναι, οι εμπορικές γλώσσες (Lingua Franca) Γαλλική, Ισπανική, Γερμανική, οι «νεοεμπορικές» γλώσσες Ιαπωνική, Μανδαρινική και Ινδονησιακή, και οι επιλεγόμενες «κοινοτικές» γλώσσες Ιταλική και Αραβική.

1991, Tamis & Gauntlett 1993, Τάμης 2001) και η περαιτέρω γλωσσική αφοσίωση των Αυστραλιωτών Ελλήνων εξαρτάται από την υγιή δόμηση του οργανωμένου Ελληνισμού, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, το δείκτη των επιγαμιών και την κυβερνητική πολιτική.

Η Αυστραλία, ως πολυπολιτιστική χώρα, είναι η μόνη χώρα στον κόσμο που έχει διαμορφώσει συγκεκριμένη και προδιαγεγραμμένη πολιτική σχετικά με τη διδασκαλία και χρήση γλωσσών εκτός της κυρίαρχης Αυστραλιανής Αγγλικής². Για την Αυστραλία ο πολυπολιτισμός αποτελεί μέρος της εθνικής ταυτότητας της χώρας, είναι η δυναμική που καλλιεργεί την εθνική συνείδηση της χώρας. Ωστόσο, ο πολυπολιτισμός εμπεδώνεται και καλλιεργείται σε ένα γλωσσικό καθεστώς μονογλωσσίας. Η αρμονική συνύπαρξη των εθνικοτήτων και των πολιτισμών, που έφεραν από τις πατρίδες τους οι έποικοι, αλλά και η συνοχή και συνεκτικότητα της πολιτείας, προϋποθέτουν τη χρήση ενός ενιαίου γλωσσικού μορφώματος επικοινωνίας. Επομένως, ο πολυπολιτισμός ως κοινωνικο-οικονομικό φαινόμενο, αν και καλλιεργεί τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των μεταναστών, εν τούτοις στρέφεται και ενισχύει δυναμικές εναντίον της διατήρησης των εθνικών γλωσσών, μετά την τρίτη γενιά της εποίκησης.

Η Ελληνική συνεχίζει με την εκπονή του αιώνα να είναι η πρώτη αριθμητικά γλώσσα διδασκαλίας στα εθνικά σχολεία της χώρας (Τάμης 1997α, 2001), η τέταρτη ισχυρότερη στη δευτεροβάθμια παιδεία και η πέμπτη στην πρωτοβάθμια. Από την άποψη της γλωσσικής συγκράτησης και σύγκλισης παρουσιάζεται ως η ισχυρότερη κοινοτική γλώσσα (community language), με το σταθερότερο δείκτη παρακολούθησης κατά τάξη στη δευτεροβάθμια παιδεία, μέχρι και το επίπεδο των εισαγωγικών εξετάσεων στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας. Σημαντική ωστόσο ήταν η συρρίκνωση του αριθμού των μαθητών των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων στα δευτεροβάθμια κρατικά σχολεία της χώρας, εξαιτίας της μείωσης του αριθμού των λειτουργούντων σχολείων, της μετοικεσίας χιλιάδων πάροικων δεύτερης και τρίτης γενιάς στα εξωτερικά προάστια, όπου δε λειτουργούσε η εκπαιδευτική υποδομή της ομογένειας, της εσωτερικής μετανάστευσης και της έλλειψης μεθοδευμένης πολιτικής και πρόσβασης από πλευράς ομογένειας

2. Ο σχετικός νόμος Language Policy on Languages ψηφίσθηκε στην Αυστραλιανή Βουλή το 1987 και υποχρέωσε τις Πολιτείες της Ομοσπονδίας να καθιερώσουν την υποχρεωτική διδασκαλία ξένων γλωσσών σε επίπεδο δημοτικού και γυμνασίου. Όλες οι Πολιτείες της χώρας καθιέρωσαν ως υποχρεωτική τη διδασκαλία έξι έως δώδεκα γλωσσών, από δύο έως τέσσερις ώρες την εβδομάδα. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής ήταν να διαμορφωθεί ένας γλωσσικός χάρτης, σύμφωνα με τον οποίον, συγκεκριμένες γεωγραφικές περιφέρειες, προσφέρουν διαφορετικές γλώσσες, ανάλογα με τη δημογραφική σύνθεση της περιοχής.

στην ιεραρχία των σχολείων κρατικής εκπαίδευσης.

Η Ελληνική παραμένει, από την άποψη της κοινωνικής δικαιοσύνης και πολιτισμού, σημαντική γλώσσα στην Αυστραλία, εξαιτίας της παρουσίας των 340,000 περίπου χρηστών της και 140.000 επιπλέον εποίκων οι οποίοι μαρτυρούν προγονικούς και συναισθηματικούς δεσμούς με την Ελλάδα και τους Έλληνες. Αν και το μεγαλύτερο μέρος της ομογένειας παραμένει οργανωτικά ανέτακτο (υπολογίζεται ότι μόνον το επτά σχεδόν τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού των Ελλήνων της Ωκεανίας είναι ενταγμένο σε ενδοκοινοτικούς οργανισμούς και κοινότητες), η ποιοτική προσέγγιση στην οργάνωση των φορέων και τύπων εκπαίδευσης των Ελληνικών παροικιών, ιδιαίτερα της Αυστραλίας, είναι δυναμική και αποτελεσματική. Αυτό αποδειχίνεται από τη ρωμαλέα εθνογλωσσική κατάσταση της παροικίας, τον υψηλό δείκτη της γλωσσικής σύγκλισης και γλωσσικής αφοσίωσης (διατηρεί τον υψηλότερο δείκτη στην Αυστραλία σε σύγκριση με τις υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες) (Clyne 1982) και την αποτελεσματικότητα που κατέχει ως εθνοτική ομάδα να ενεργεί ως σώμα πολιτικής πίεσης. Αλλωστε, οι Έλληνες της Αυστραλίας διαβιούν στην Αυστραλία ως έποικοι και δεν προσβλέπουν σε σύντομο ή εφικτό επαναπατρισμό.

Πίνακας 1

Εμφαίνεται ο αριθμός των Ελλήνων στην Αυστραλία

AUSTRALIAN GREEKS								
	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 plus	TOTAL
NSW	14,993	16,526	25,599	21,556	17,111	18,589	22,158	136,532
VIC	21,320	23,951	37,989	37,450	30,066	38,668	35,572	225,021
QLD	3,715	3,916	5,800	5,540	5,584	5,840	8,467	38,862
SA	4,577	4,376	6,723	7,200	4,654	4,706	6,826	39,062
WA	783	1,052	1,377	1,584	1,436	1,054	1,752	9,038
TAS	324	300	402	506	359	373	408	2,672
NT	617	689	844	751	538	539	455	4,411
ACT	920	889	1280	1021	991	1018	1034	7,153
AUST	47,229	51,699	80,014	75,608	60,759	70,787	76,650	463,146

Πηγή: Australian Bureau of Statistics (ABS, 1996) και διασταυρώσεις Προγράμματος Έρευνας Παιδεία Ομογενών (2001).

Την ημέρα της τελευταίας απογραφής του 1996, ο αριθμός των ελλαδογεννημένων ανέρχονταν σε 126.621 άτομα, ενώ με συνεκτιμήσεις και διασταυρώσεις ο αριθμός των Ελλήνων που γεννήθηκαν στην Κύπρο και σε άλλες χώρες της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής, ανερχόταν περίπου σε 28.000. Ο αριθμός των αυστραλογεννημένων ελληνικής καταγωγής, συμπεριλαμβανομένων και αυτών με έναν εκ των δύο γονέων τους ελληνικής καταγωγής, εκτιμάται σε 324.000 (το 1981 είχαν καταγραφεί περίπου 240.000 αυστραλογεννημένοι). Ο συνολικός αριθμός εποίκων της Αυστραλίας ελληνικής καταγωγής εκτιμάται από 460.000 σε 480.000 άτομα, (βλέπε Πίνακα 1). Από αυτούς, οι 225.000, ήτοι το 49 τοις εκατό περίπου είναι εγκαταστημένοι στη Μελβούρνη, την πόλη με την ισχυρότερη εθνογλωσσική συγκράτηση στη χώρα.

Από το 1958, ο αριθμός των Ελλήνων της Αυστραλίας ήταν, και παραμένει το 2001, αριθμητικά και γλωσσικά ο δεύτερος μεγαλύτερος από τις μη βρετανικές εθνότητες που έχουν εποικήσει τη *Μεγάλη Χώρα του Νότου*, μετά τους Ιταλούς. Η συντριπτική πλειοψηφία των ελλαδογεννημένων, ήτοι το 85 τοις εκατό, μετανάστευσαν στην περίοδο 1952-1974. Μέχρι το 1962 υπήρχε στην Αυστραλία σοβαρότατη ανισότητα μεταξύ του αριθμού των φύλων, σε αναλογία 100 άνδρες προς 53 γυναίκες, επειδή ασκούνταν δρακόντιοι περιορισμοί στη μετανάστευση ανύπαντρων γυναικών από την Ελλάδα, αλλά και επειδή, εξαιτίας της δύσκολης οικονομικής κατάστασης και των δυσκολιών της πρώτης εγκατάστασης, πολλοί παντρεμένοι είχαν αφήσει αρχικά τις οικογένειες τους στην Ελλάδα. Η ανισότητα αυτή, η οποία προκαλούσε σφωρεία κοινωνικών και ψυχολογικών προβλημάτων στους πρωτοπόρους της μεταπολεμικής περιόδου, αντιμετωπίστηκε συνετά μετά το 1962, όταν προγραμματίστηκε, διακρατικά, η μόνιμη εγκατάσταση χιλιάδων ανύπαντρων γυναικών (έμειναν στην αυστραλιανή ιστορία με το όνομα *οι νέφες*) από την Ελλάδα.

Το 2001 σημειώνεται εναρμονισμένη ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων σε αναλογία 50,2 άνδρες προς 49,8 γυναίκες, γεγονός που θεωρητικά περιορίζει και αποθαρρύνει τις εξωγαμίες στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου είναι εγκαταστημένος συμπαγής Ελληνισμός. Ο αριθμός των Ελληνίδων είναι μεγαλύτερος των ανδρών μόνον στην ομάδα ηλικίας μεταξύ 45 μέχρι και 54 ετών, όπου το ποσοστό τους είναι υψηλότερο κατά 5 τοις εκατό. Χωρίς όμως μετανάστευση από το 1975, το ποσοστό των Ελλήνων που ευρίσκεται στην ομάδα ηλικίας 45 έως 64 ετών, το 2001 ανερχόταν, στο 60 τοις εκατό του συνολικού αριθμού των ελλαδογεννημένων, ενώ σε 18 τοις εκατό ανέρχονται οι ελλαδογεννημένοι έποικοι που ξεπέρασαν το 65ο έτος της ηλικίας τους (το 1981 τα άτομα αυτής της ομάδας ηλικίας δεν ξεπερνούσαν το 5 τοις εκατό).

Μέχρι το 2015 υπολογίζεται ότι το 87 τοις εκατό των Ελλαδογεννημένων θα είναι συνταξιούχοι είτε εκτός εργασιακής δύναμης της χώρας. Η ταχύτατη πλέον γήρανση των ελλαδογεννημένων εποίκων και η έξοδος τους από την οικογένεια [ο αριθμός τροφίμων ελληνικών γηροκομείων την τελευταία δεκαετία (1991-2001) εξαπλασιάστηκε], είχε καταλυτικές συνέπειες για την εθνογλωσσική διατήρηση των επιγόνων τους. Η παρούσα δομή ηλικίας των ελλαδογεννημένων της Αυστραλίας διαφέρει σημαντικά προς αυτή του μέσου Αυστραλού, που βρίσκεται στις μεσαίες ομάδες ηλικιών, και γεννά σοβαρότατα προβλήματα που σχετίζονται με τον κοινωνικο-οικονομικό και πολιτικό προγραμματισμό της χώρας, όσον αφορά στα θέματα παιδείας, πολιτισμού καθώς και στην κοινωνική δικαιοσύνη.

Στη Μελβούρνη, που παραμένει το βιομηχανικό και στο Σίδνεϋ που είναι το εμπορικό κέντρο της Αυστραλίας, είναι εγκαταστημένο το 83 τοις εκατό των Ελλήνων, και κατά συνέπεια οποιαδήποτε κρίση στο χώρο της οικονομίας έχει σοβαρότατες επιπτώσεις στους ανειδίκευτους και ημειδίκευμένους εργάτες και στη νεολαία των βιομηχανιών των πόλεων αυτών. Στα επόμενα χρόνια η ελληνική παροικία θα χρειασθεί μεθοδευμένη πρόνοια, συστηματικές παροχές και τεράστια τεχνοκρατική βοήθεια για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που προκαλούνται από τη μετάλλαξη της δόμησης του εργασιακού *status quo* εξαιτίας της γήρανσης των ελληνικών παροικιών, της επικοινωνιακής επανάστασης αλλά και των ραγδαίων εξελίξεων στο χώρο της τεχνολογίας.

Με τον τερματισμό της μετανάστευσης το 1975, το μέλλον της Ελληνικής στην Αυστραλία θα πρέπει να αξιολογηθεί επίσης με γνώμονα τη θεσμική διάρθρωση και οργάνωση της ελληνικής παροικίας, τους περιορισμούς και τις δυνατότητες της ομογένειας να αξιοποιήσει λειτουργικά τις οικονομικές και επαγγελματικές ευκαιρίες που γεννά η διγλωσσία, και την ικανότητα της ομογένειας να σπάσει τα περιορισμένα δικά της σύνορα και να προωθήσει την Ελληνική γλώσσα και πολιτισμό στην ευρύτερη αυστραλιανή κοινωνία. Πάντως είναι θεμιτό να υποστηριχθεί ότι η Ελληνική θα συνεχίσει μέχρι το 2025 να χρησιμοποιείται ευρέως ως οικόλεκτος και όργανο επικοινωνίας σε ελληνικές λέσχες και οργανώσεις, ως γλώσσας τελετουργικού της Ορθοδοξίας καθώς και ως μέσον επαφής πολιτιστικών δραστηριοτήτων της ομογένειας.

Η κύρια γλωσσική (κοινωνικοοικονομική) επικράτεια όπου χρησιμοποιείται η Ελληνική στην Αυστραλία παραμένει το οικογενειακό περιβάλλον και λειτουργεί ως οικόλεκτος, ως όργανο επικοινωνίας μεταξύ των ελλαδογεννημένων, καθώς επίσης και σε πολιτιστικές και κοινοτικές εκδηλώσεις. Το 2001, η Ελληνική και οι διαλεκτοί της (κυρίως ποντιακή και Κυπριακές), χρησιμοποιούνταν ως γλώσσα θεάτρου, μουσικών συνθέσεων, ό-

περας και άλλων δημιουργιών, για παράδειγμα, δισκογραφιών. Η Ελληνική επίσης χρησιμοποιούνταν ως γλώσσα της Ελληνικής Εκκλησίας (Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή, Παλαιοημερολογίτες, Αυτοκέφαλη Εκκλησία, Ευαγγελιστές, Χιλιαστές κ.ά.), ως γλώσσα στους χώρους του τύπου και λοιπών μέσων ευρείας ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης και της τηλεόρασης, τουρισμού, εμπορίου, γηροκομείων, παιδικών σταθμών, προσχολικών κέντρων εκπαίδευσης, ημερήσιων ελληνικών σχολείων, τριτοβάθμιων ιδρυμάτων και, λιγότερο, ως γλώσσα κέντρων υγείας, κοινωνικής πρόνοιας και λοιπών κέντρων κοινωνικών υπηρεσιών.

Η Ελληνική συνεχίζει να παρουσιάζει ισχυρή γλωσσική σύγκλιση και συγκράτηση στις ελληνικές παραιοκίες της Αυστραλίας (η πλέον ισχυρή ανάμεσα σε όλες τις εθνικές ομάδες της χώρας). Αυτό οφείλεται στην επιθυμία των Ελλήνων να διατηρήσουν την ιδιαίτερη πολιτιστική και εθνοτική τους ταυτότητα, στην κοινωνική απομόνωση μεγάλου μέρους των Ελλήνων και στον χαμηλότατο δείκτη κοινωνικών σχέσεων με τους αλλόγλωσσους και αλλοεθνείς, στον υψηλότατο δείκτη συμπαγούς εποίκησης σε συγκεκριμένα προάστια, στη σταθερότητα του ποσοστού των διεθνικών γάμων στο ύψος του 32 τοις εκατό, στη λειτουργικότητα και αποδεκτικότητα της Ελληνικής στους αποδέκτες της δεύτερης και τρίτης γενιάς, στην ίδρυση και λειτουργία θεσμικών οργάνων συγκράτησης και προώθησης της Ελληνικής, στην αποδεκτικότητα της Ελληνικής ως γλώσσας προτεραιότητας από τον κυβερνητικό μηχανισμό και στις υπηρεσίες της Αυστραλίας.

Η χρήση της Αγγλικής μεταξύ των ελλαδογεννημένων εποίκων της Αυστραλίας είναι περιορισμένη εξαιτίας της ιδιαίτερης έμφασης που προσδίδουν στη διατήρηση της Ελληνικής, του υψηλού αριθμού των ατόμων που δεν διατηρούν σχέσεις με τα μέλη της μείζονος αγγλο-αυστραλιανής κοινωνίας, και του περιορισμένου πλέον αριθμού των Ελλαδογεννημένων στο εργασιακό δυναμικό της χώρας (το 2001 εκτιμούνταν ότι το 58 τοις εκατό των ελλαδογεννημένων παρέμενε εκτός εργασιακού δυναμικού). Η συμμετοχή των ελλαδογεννημένων εποίκων στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή της Αυστραλίας τα τελευταία πενήντα χρόνια εξελίχθηκε με βάση το όραμα της αρχικά βραχύχρονης παραμονής τους ως μετανάστες μακρόχρονης και μόνιμης εποίκησης. Από το 1974, με τον τερματισμό της μετανάστευσης Ελλήνων μεταναστών, ο αριθμός Ελλήνων και Ιταλών μεταναστών, που αφίχθηκαν στην Αυστραλία την τελευταία δεκαετία (1990-2000) ήταν ο χαμηλότερος σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη εθνότητα. Στο ίδιο διάστημα ο αριθμός των Ελλήνων, που παλιννόστησε ήταν κατά 37 τοις εκατό υψηλότερος από τον αριθμό αυτών, που εποίκησαν την Αυστραλία. Σύμφωνα με την ανάλυση των δημογραφικών δεδομένων, το 2001, ο αριθμός των Ελλήνων που δήλωναν γλωσσική επάρκεια στην Αγγλική ανερχό-

ταν στο ποσοστό του 69 τοις εκατό.

Η γλωσσική απόκλιση προς την Αγγλική των Ελλαδογεννημένων σημείωσε ελαφριά αύξηση τα τελευταία δέκα χρόνια (1990-2000), αφού ένα ποσοστό 4,3 τοις εκατό δήλωσε ότι χρησιμοποιεί αποκλειστικά ή κυρίως την Αγγλική. Ο βαθμός της γλωσσικής επάρκειας των ελλαδογεννημένων στην Αγγλική είναι χαμηλότερος, αφού μόνον το 62,8 τοις εκατό δήλωσε υψηλή επάρκεια στην Αγγλική, ενώ ο μέσος όρος για τους μη γεννημένους στην Αυστραλία είναι 72,8 τοις εκατό. Ωστόσο, στοιχείο που προκύπτει από την ανάλυση των στατιστικών δεδομένων είναι ότι οι Έλληνες της δεύτερης και τρίτης γενιάς διατηρούν, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη εθνική ομάδα, τη μητρική τους γλώσσα. Για παράδειγμα, το ποσοστό των αυστραλογεννημένων Ελλήνων (δεύτερη και τρίτη γενιά) που χρησιμοποιούν την Ελληνική ανέρχεται σε 46,7% (και με την αυξομείωση αυτών που την κατανοούν) σε 64,8%, ενώ το αντίστοιχο των Ιταλών είναι 40,7%, των Γερμανών 18,9% και των Ισπανών 15,2%. Σημειώνεται ότι συνολικά 2.580.000 πολίτες της Αυστραλίας άνω των πέντε ετών (15,5% του πληθυσμού) ομιλεί μια γλώσσα πέραν της Αγγλικής.

Παράλληλα, η διατήρηση και καλλιέργεια της Ελληνικής στην Αυστραλία βρίσκεται σε δύσκολη καμπή, διότι ο Ελληνισμός διανύει μια περίοδο κρίσης, αφού από το 1974 έχει σταματήσει η μετανάστευση και η ελληνική διδάσκεται πλέον ως δεύτερη και ξένη γλώσσα σε ομογενείς δεύτερης και τρίτης γενεάς, με υψηλό δείκτη διεθνικών γάμων, σε ένα αχανές κράτος. Οι κοινωνικοπολιτιστικές και γλωσσικές προϋποθέσεις και τα κίνητρα μάθησης και οι προσδοκίες των μαθητών σε διαγενεολογικό επίπεδο διαφοροποιούνται σημαντικά από εκείνες των προηγούμενων γενεών.

Στα 2001, ακμάζει ακόμη η λογοτεχνική παραγωγή, ποίηση, πεζογραφία, θέατρο, χρονογράφημα όχι μόνον στη συμβατική Ελληνική αλλά και στην Ποντιακή και Κυπριακή διάλεκτο. Ελληνο-αυστραλοί μουσικοσυνθέτες παρουσιάζουν τα έργα τους χρησιμοποιώντας ακόμη ελληνικούς στίχους, που εκτελούν έργα τους με Αυστραλιανές συμφωνικές ορχήστρες, ενώ σε μουσικούς αγώνες συμμετέχουν με έργα τους Έλληνες καλλιτέχνες γραμμένα στην Ελληνική. Η ζωτικότητα της Ελληνικής αποδεικνύεται από την υψηλή λειτουργικότητά της και την ευρεία αποδεκτότητά της στην ελληνική παροικία.

Η Ελληνική γλώσσα σήμερα λειτουργεί σε τρία επίπεδα στην Αυστραλία: (α) ως γλώσσα εθνοτικής ομάδας, η οποία χρησιμοποιείται από τα μέλη της ως μέσον επικοινωνίας αλλά και συμβολικά (για να προδηλώσει εθνική καταγωγή), (β) ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα που χρησιμοποιείται από την ευρύτερη αυστραλιανή κοινωνία για λόγους κοινωνικοοικονομικούς και πολιτικούς, και (γ) ως σύγχρονο συνακόλουθο της παράδοσης της αρχαίας ελληνικής γραμματολογίας η οποία ακόμη επηρεάζει έντονα την Αυστραλία

και το εκπαιδευτικό σύστημα της (Tamis & Gauntlett 1993).

Ο συγκριτικώς, προς τα δημογραφικά δεδομένα, υψηλότερος ρυθμός ενσωμάτωσης στη μείζονα αυστραλιανή κοινωνία (Tamis 1997b, Τάμης 2000), η ραγδαία οικονομική και κοινωνική ανέλιξη των αυστραλιωτών Ελλήνων στην οικονομική και βιομηχανική ζωή της χώρας, η επιβολή των Ελλήνων επιχειρηματιών, εμπόρων και κτηματιών στην οικονομία της Αυστραλίας³, η ισχυρότατη παρουσία και το μέρισμα στην εξουσία ελληνικής καταγωγής υπουργών και βουλευτών (21 κοινοβουλευτικοί αντιπρόσωποι στη χώρα) και το υψηλό ποσοστό παρουσίας ελληνικής καταγωγής φοιτητών στα πανεπιστήμια της χώρας (το 1997 ξεπερνούσε το 10 τοις εκατό, ενώ δημογραφικά οι ελληνικής καταγωγής Αυστραλοί δεν ξεπερνούν το 1,7 τοις εκατό), αποτελούν εχέγγυα ζωντανής παρουσίας (βλέπε Πίνακα 2). Η δυναμική παρουσία της Αρχιεπισκοπής Αυστραλίας, ως φορέα της ελληνικής ορθόδοξης πίστης, και το γεγονός ότι προεδρεύει και προεξάρχει των άλλων εκκλησιαστικών ομόδοξων οργανισμών (Σέρβων, Βουλγάρων, Ρώσων, Συριολιβανέζων, Ρουμάνων), ενισχύουν περισσότερο τη θέση της Ελληνικής και ψυχολογικά προδιαθέτουν ευνοϊκά αυτούς που επιθυμούν να διατηρήσουν την πολιτιστική και τη γλωσσική τους ταυτότητα.

Πίνακας 2

Εμφαίνεται η νοοτροπία των Ελλήνων σε διαγενεολογικό επίπεδο σχετικά με τους λόγους της διατήρησης της Ελληνικής

Αιτίες γλωσσικής Διατήρησης της Ελληνικής	Όλοι οι πληροφορητές	1η Γενιά %	2η Γενιά %	3η Γενιά %
Πολιτιστικοί	38	56	65	71
Εθνοτικοί	19	64	67	51
Επικοινωνιακοί	13	68	31	22
Γλωσσολογικοί	9	52	31	24
Επαγγελματικοί	8	56	59	61
Παλιννόστηση	7,2	82	23	3
Συναισθηματικοί	3,8	67	22	31
Θρησκευτικοί	2	93	5	7

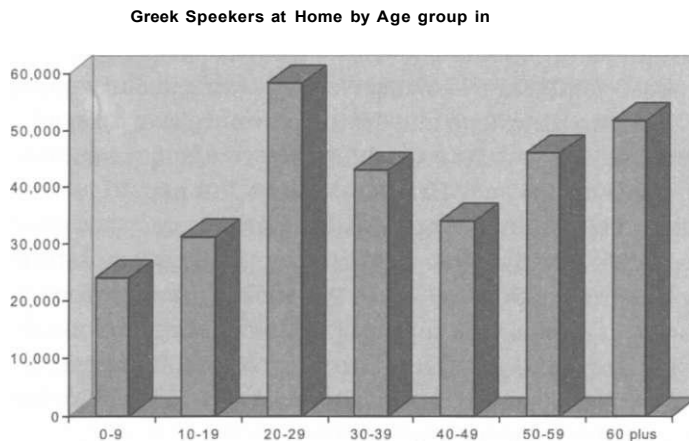
3. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή ABS Census 1996 οι Έλληνες της Αυστραλίας διαπρέπουν στους χώρους της αλιείας, έργων οικοδομικής ανάπτυξης, οστρακοειδών, μαργαριταριών, κατασκευής επίπλων, παραγωγής τροφίμων, τουρισμού και φιλοξενίας και ταξί (Τάμης 2001).

Οι κυριότεροι κοινωνικοί παράγοντες που συμβάλλουν στη ζωτικότητα της Ελληνικής στην Αυστραλία είναι: (α) η ύπαρξη πολυάριθμης βάσης χρηστών της Ελληνικής, (β) η λειτουργία επικρατειών της Ελληνικής εντός και πέρα απ' αυτές που ελέγχονται από την Κοινότητα⁴, (γ) η δομή και η αποτελεσματικότητα με την οποία προάγεται η Ελληνική στην ευρύτερη κοινωνία, (δ) το υψηλό γόητρο που απολαμβάνει η Ελληνική ακόμη και ανάμεσα στους Αγγλο-Αυστραλούς (ε) η ικανότητα να συνεγερθεί η αυστραλιανή κυβερνητική υποστήριξη, (στ) τα ευμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά: ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης των Ελλήνων εποίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα, (ζ) ο βαθμός της δυναμικής της πολιτιστικής και κοινωνικής αλληλοεπίδρασης της ελληνικής παροικίας: Οι γλωσσικές και κυρίως πολιτιστικές διαφορές των Ελλήνων προς τους Αγγλο-Αυστραλούς απομόνωσαν τους Έλληνες εποίκους μέχρι και την εποχή που τα παιδιά τους ήταν μικρά μέσα στην ελληνική παροικία, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό (20%) παραμένει αποκομμένο από τη μείζονα κοινωνία, (η) η εμπειρία των Ελλήνων να διατηρούν μακρά παράδοση επιβίωσης στη διασπορά.

Τα τελευταία χρόνια (1991-2000), η λειτουργικότητα της Ελληνικής στην Αυστραλία παραμένει ισχυρή, για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης, επαγγελματικού προσανατολισμού, πνευματικής ικανοποίησης και ακαδημαϊκών σπουδών, σ' όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της προ-σχολικής παιδείας (βλέπε Διάγραμμα 1). Το 2000, συνολικά 13 φορείς λειτουργούσαν τμήματα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Αυστραλία με 43.276 σπουδαστές, ενώ στις ΗΠΑ ο αριθμός των σπουδαστών της Ελληνικής δεν ξεπερνά τις 18.000 και στον Καναδά τις 9.000⁵.

4. Η Ελληνική δεν λειτουργεί μόνον ως οικόλεκτος, αλλά και ως γλώσσα καθημερινής ή αποκλειστικής χρήσης από την Εκκλησία, την οργανωμένη ομογένεια, τα ελληνόγλωσσα και ελληνόφωνα μέσα ευρείας επικοινωνίας, τα ελληνικά ημερήσια σχολεία και τους ελληνόφωνους φορείς της ομογένειας.
5. Με την κατάσταση της Ελληνικής στην Αυστραλία, Αμερική, Ευρώπη και Αφρική ασχολείται το Ερευνητικό Πρόγραμμα *Παιδεία Ομογενών* υπό την επιστημονική ευθύνη του Καθηγητή Μ. Δαμανάκη του Πανεπιστημίου της Κρήτης.

Διάγραμμα 1
Εμφαίνεται ο αριθμός των χρηστών της Ελληνικής κατά ηλικία

Στην Αυστραλία, στο επίπεδο της κρατικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας παιδείας, η Ελληνική προσφέρεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας σε 162 Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια όπου εμφανίζεται ως η τέταρτη και έκτη, αντιστοίχως, περισσότερο δημοφιλής γλώσσα της χώρας. Το 37,5 τοις εκατό του συνόλου των μαθητών της Ελληνικής παρακολουθεί τα κυβερνητικά σχολεία, το 32 τοις εκατό τα απογευματινά ελληνικά σχολεία, το 10,5 τοις εκατό τα ελληνικά ημερήσια, το οκτώ τοις εκατό τα ανεξάρτητα καθολικά και αγγλικανικά, τα τριτοβάθμια ιδρύματα της χώρας (2,5 τοις εκατό) και το υπόλοιπο τα εκπαιδευτικά ιδρύματα άλλων φορέων καθώς και ελληνόγλωσσα τμήματα ενηλίκων.

Τα προβλήματα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην Αυστραλία σχετίζονται:

(α) με τη συνοχή και συνεκτικότητα των φορέων που προσφέρουν την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αυστραλία. Τα προβλήματα που προκύπτουν από την ποικιλία της προσφοράς αφορούν τη διαπίδυση των προγραμμάτων, την έλλειψη συνεκτικότητας των εφαρμοζόμενων μεθόδων και τον αυτοσχεδιασμό των διδασκόντων.

(β) με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το είδος και την έμφαση της Ελληνικής που προσφέρεται σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα στόχος της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης ήταν το Ελληνόπουλο⁶. Η καθιέρωση της διδασκαλίας του μαθήματος σε ε-

6. Σύμφωνα με στοιχεία των Υπουργείων Παιδείας των Πολιτειών της Αυστραλίας, το

πίπεδο Γυμνασίου, πρωταρχικά στα κοινοτικά σχολεία (μετά το 1968) και στη συνέχεια στο κρατικό σύστημα διεύρυνε τη μαθητική βάση και διαφοροποίησε το ζητούμενο. Η Ελληνική έπαψε να είναι αποκλειστικά γλώσσα εθνικής μειονότητας. Το μάθημα, κατά συνέπεια, δεν προσφέρεται σε μαθητές που έχουν την Ελληνική ως μητρική τους γλώσσα. Επιπλέον, το 1997 το 98 τοις εκατό των μαθητών του δημοτικού και το 82 τοις εκατό των μαθητών του Γυμνασίου γεννήθηκαν στην Αυστραλία καθώς επίσης το 59 τοις εκατό και το 38 τοις εκατό των γονέων αντιστοίχως. Η διαφοροποίηση της βάσης δε βρήκε έτοιμο το σύστημα, τους φορείς και τους εκπαιδευτικούς.

Στη γλωσσική επάρκεια του δίγλωσσου παιδιού διακρίνονται τέσσερα βασικά συστατικά: το καθαρά γλωσσολογικό συστατικό που καθορίζει την επάρκεια του λεξιλογίου και της σύνταξης, το κοινωνιογλωσσολογικό συστατικό που καθορίζει τη χρήση της ανάλογης γλώσσας σε διαφορετικές περιπτώσεις, το διαλεκτικό συστατικό που επιτρέπει τη συμμετοχή σε υψηλού επιπέδου συνομιλίες και την ανάγνωση και κατανόηση ευμεγεθών κειμένων και τέλος το συστατικό της στρατηγικής, που επιτρέπει τον αυτοσχεδιασμό σε περίπτωση που σημειωθούν δυσκολίες στην επικοινωνία.

(γ) με την κατάρτιση και επάρκεια των εκπαιδευτικών της Ελληνικής. Η ποιότητα της γλωσσικής κατάρτισης και επάρκειας του δασκάλου της Ελληνικής που γεννήθηκε στην Αυστραλία αποτελεί σήμερα ένα από τα κύρια θέματα συζητήσεων σ' όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης⁷.

(δ) με την έλλειψη επαρκών εποπτικών μέσων διδασκαλίας, βιβλίων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των παιδιών και την έλλειψη πηγών υποδομής (resource centers) που βοηθούν το διδάσκοντα και το μαθητή. Η αξιολογία εργασία του Προγράμματος Παιδεία Ομογενών που μεθοδεύεται στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης υπό τη διεύθυνση του Καθηγητή Μ. Δαμανάκη αναμένεται ότι θα καλύψει το μεγάλο κενό.

(ε) με τη διάρκεια της διδασκαλίας, που ποικίλει ανάλογα με τη δομή και τη φύση του μαθήματος, από 50 λεπτά εβδομαδιαίως, όταν το μάθημα προσφέρεται μόνον ως μέσον πολιτιστικής επίγνωσης κυρίως στους μαθητές μη ελληνικής καταγωγής, από 120 λεπτά εβδομαδιαίως όταν προσφέρεται ως ξένη γλώσσα σε μαθητές μικτής προέλευσης, από 240 λεπτά όταν προσφέρεται ως μητρική γλώσσα σε μαθητές κυρίως, που η Ελληνική αποτελεί οικόλεκτο.

34 τοις εκατό των μαθητών των κρατικών σχολείων που ενδιατρέβουν στα ελληνόγλωσσα προγράμματα δεν είναι ελληνικής καταγωγής.

7. Η πλειοψηφία πλέον των δασκάλων και καθηγητών της Ελληνικής είναι αυστραλογεννημένοι και πτυχιούχοι αυστραλιανών ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

(στ) με την προσέγγιση και μέθοδο διδασκαλίας του μαθήματος. Τα αναγκαία συστατικά για επιτυχή εκμάθηση συμπεριλαμβάνουν επαρκώς εκπαιδευμένο και προσοντούχο εκπαιδευτικό προσωπικό, σταθερό πρόγραμμα, κατάλληλη ύλη και δυνατότητες διδασκαλίας καθώς και επαρκή ταξινόμηση των μαθητών στο ανάλογο γνωστικό επίπεδο.

(ζ) με την ενδοκοινοτική διένεξη. Η συνεχιζόμενη ενδοομογενειακή σύγκρουση κατακερματίζει τις δυνάμεις της παροικίας, επενεργεί ως αντικίνητρο, ιδιαίτερα στους μαθητές ελληνικής καταγωγής, και δεν καλλιεργεί τις προϋποθέσεις σφαιρικής και μεθοδευμένης προώθησης της γλώσσας. Στο χώρο αυτό μπορούν να ενταχθούν και τα προβλήματα που ανακύπτουν από την αδιαφορία των Ελλήνων γονέων και της ελληνικής οικογένειας, οι οποίοι πιστεύουν ότι η διατήρηση της γλώσσας και του πολιτισμού είναι αυτόχρημα δεδομένη και εξασφαλισμένη, με αποτέλεσμα την εφησυχαστική αδιαφορία.

Συνοψίζοντας, σημειώνεται ότι αποτελούν απειλή για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση των παιδιών των ομογενών στις Αγγλόφωνες χώρες (α) ο υψηλός βαθμός των εξωγαμιών, διότι αποδυναμώνεται η ισχυρότερη γλωσσική επικράτεια διατήρησης της Ελληνικής στην Αυστραλία, δηλαδή η οικογένεια, (β) η οικουμενική διάθεση της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία δείχνοντας έντονα σημεία αποεθνικοποίησής της, επιχειρεί την καθιέρωση της Αγγλικής στο τελετουργικό και ως μέσο γενικότερης επικοινωνίας, (γ) η εκστρατεία των ελληνικών εφημερίδων να υιοθετήσουν Αυστραλόγλωσσα ένθετα, απευθυνόμενα στη δεύτερη και τρίτη γενεά, (δ) η τάση αποδοχής της Αγγλικής από τη δεύτερη και τρίτη γενεά ως μέσου επικοινωνίας με την πρώτη γενεά, διότι νιώθουν ότι οι όποιες γλωσσικές δυσκολίες στην Ελληνική τους ενδεχομένως να τους στερούν την ευκαιρία να αναρριχηθούν στην κοινοτική εξουσία και (ε) η σωβινιστική υπερεπάρκεια που νιώθουν οι μονόγλωσσοι Αγγλοσάξονες χρησιμοποιώντας την Αγγλική.

Η επόμενη πενταετία θα είναι αποφασιστικής σημασίας για την ελληνόγλωσση παιδεία της Ωκεανίας, αφού επί του παρόντος:

(α) ο δείκτης της γλωσσικής απόκλισης των ελληνοπαίδων σχολικής ηλικίας παραμένει υψηλός (το ποσοστό αποχής των παιδιών σχολικής ηλικίας από την ελληνόγλωσση εκπαίδευση κυμαίνεται από 28 τοις εκατό στα αστικά κέντρα με συμπαγή πληθυσμό, μέχρι 37 τοις εκατό στις άλλες πρωτεύουσες των Πολιτειών της Αυστραλίας και σε 70 τοις εκατό στη Νέα Ζηλανδία, και Βόρεια Αμερική,

(β) ο δείκτης της γλωσσικής συγκράτησης είναι ισχυρός στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αυστραλίας, σε σύγκριση με το χαλαρό δείκτη στη Βόρεια Αμερική, όπου το 52 τοις εκατό των μαθητών αντιστοίχως δεν περατώνουν τη φοίτηση τους στα ελληνόγλωσσα προγράμματα που αρχίζουν,

(γ) το 78-86 τοις εκατό των παιδιών που προέρχονται από διεθνικούς γάμους δεν παρακολουθούν τα ελληνόγλωσσα προγράμματα,

(δ) ποσοστό 31-41 τοις εκατό του μαθητικού δυναμικού στην Αυστραλία και 78-85 τοις εκατό στη Νέα Ζηλανδία αρχίζει την ελληνόγλωσσα εκπαίδευση του χωρίς να γνωρίζει στοιχειωδώς την Ελληνική.

Ο ρόλος των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων ωστόσο, πέρα από την έμφαση στη διδασκαλία της γλώσσας, δεν επεκτείνεται αποτελεσματικά σε άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες της παιδείας των Ελλήνων εποίκων. Για παράδειγμα, η καλλιέργεια της ελληνικής μουσικής, ελληνικής μαγειρικής και των ελληνικών εθίμων ως αντικείμενο ηθογραφικό δεν εξετάζονται με τη δέουσα προσοχή. Περιθωριοποιημένες είναι και άλλες εκδηλώσεις της φυσιογνωμίας του ελληνικού πολιτισμού, για παράδειγμα το τραγούδι και το θέατρο, ίσως τα σημαντικότερα μέσα προώθησης του Ελληνικού πολιτισμού⁸.

Επιπλέον, υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις στο χώρο της διδακτικής προσέγγισης. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται σε πολλά σχολεία, κυρίως απογευματινά (κοινοτικά και εκκλησιαστικά) για την εκμάθηση της Ελληνικής ακολουθεί το παραδοσιακό σύστημα με έμφαση στη διδασκαλία της ανάγνωσης, της γραμματικής και της μετάφρασης. Πολλοί εκπαιδευτικοί ακολουθούν περισσότερο σύγχρονες μεθόδους δίνοντας έμφαση σε δραστηριότητες της καθημερινής ζωής του αποδέκτη μαθητή. Οι παιδαγωγοί και κοινωνιολογολόγοι της προσέγγισης αυτής ανέπτυξαν συγκεκριμένες διανοητικές και λειτουργικές κατηγορίες που θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας μιας γλώσσας. Η προσέγγιση αυτή γνώρισε τη μεθοδευμένη μέριμνα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης με πρωτοβουλία της οποίας καταρτίσθηκε ειδικός πίνακας θεμάτων που θα πρέπει να καλυφθούν μέσα σε συγκεκριμένες κατηγορίες. Τέλος, αρκετοί εκπαιδευτικοί στην Αυστραλία εφαρμόζουν την πλέον σύγχρονη και πρακτική προσέγγιση, η οποία απαιτεί διαρκή διαπροσωπική επικοινωνία, όπου άλλωστε υπάρχει ζωντανή κοινωνική, πολιτιστική και προσωπική συναλλαγή.

Ο κυριότερος κίνδυνος που караδοκεί έχει σχέση με τον υποτονικό και ελλειμματικό χαρακτήρα της Ελληνικής εθνολέκτου ως νόρμας, ως μέσου δηλαδή καθημερινής επικοινωνίας με συμβατικό χαρακτήρα. Οι περιορισμοί που ασκούνται στην Ελληνική από την κυρίαρχη γλώσσα, την Αγγλι-

8. Η Ελληνική συνεχίζει να έχει λειτουργικότητα και αποδεκτικότητα στους ελληνοαυστραλούς της δεύτερης και τρίτης γενιάς. Δίγλωσσες ραδιοφωνικές εκπομπές, πλούσια δίγλωσσα δισκογραφική παραγωγή, κλασσικές συνθέσεις και στην Ελληνική και από τα τέλη του 2000 τηλεοπτικός σταθμός (TV ELLAS) στο κανάλι 32 της Μελβούρνης με ντόπιες παραγωγές και σειρές.

κή, μειώνουν τις εσωτερικές και εξωτερικές γλωσσικές αντιστάσεις της πρώτης. Αν σ' αυτό προστεθεί και η γενικότερη τάση που έχει σχέση με την οικονομία της έκφρασης και την ανάγκη για ταχύτατη διεκπεραίωση του γλωσσικού μηνύματος, τότε τα προβλήματα αυξάνουν.

Η Ελληνική στην Αυστραλία χαρακτηρίζεται από συρρίκνωση του λεξιλογίου, αντικατάσταση της ακουστικής εικόνας από την οπτική εικόνα, έντονη απόκλιση από τη συνθετική σύνταξη προς την αναλυτική, από τη χαλάρωση του πτωτικού συστήματος του Ελληνικού τυπολογικού (με την προοδευτική έκκρουση της Γενικής πτώσης). Σημειώνεται μια φθίνουσα τάση, όσον αφορά την ομιλητική ικανότητα, ενώ οι μηχανισμοί της γραφής και της σύνταξης είναι ακόμη περισσότερο αδύνατοι. Επιπλέον η περιορισμένη χρήση της Ελληνικής, εφόσον συνοδεύεται και από την ελλιπή εκμάθηση της οδηγεί τη μητρική γλώσσα σε κρεολισμό, υβριδισμό και θάνατο.

Οι μαθητές έχουν ακούσματα ή χρησιμοποιούν ως οικόλεκτο την ελληνική Εθνολέκτο (τη σταθερή, αλλά μη συμβατική ποικιλία της Ελληνικής, την οποία γνωρίζουν και χρησιμοποιούν τα μέλη μιας εθνοτικής ομάδας σε ένα γλωσσικό καθεστώς όπου αυτή λειτουργεί υπό την επίδραση της κυρίαρχης γλώσσας [αυστραλιανής Αγγλικής]). Αποτέλεσμα της νόρμας που διαμορφώθηκε ήταν να παρεισδύσουν δεκάδες λέξεις ως μεταφορές, ενώ εισάχθηκαν αρκετοί νεολογισμοί και σολοικισμοί.

Ας ληφθεί υπόψη ότι οι Αυστραλιώτες μαθητές αποκτούν επαρκή αναγνωστική δεξιότητα, αλλά δεν μπορούν να ανταποκριθούν στους άλλους μηχανισμούς της γλώσσας ιδιαίτερα στη δεξιότητα της ομιλίας και της έκφρασης. Οι κύριες αδυναμίες που εντοπίζονται στην ομιλία και στην έκφραση των μαθητών συνοψίζονται ως εξής:

(1) Ομιλία και κατανόηση (Oral Skills)

(α) Σύγχυση λεξιλογίου και ακουστικής εικόνας με παρεμφερείς φωνολογικά λέξεις της Ελληνικής αλλά και της Αγγλικής.

(β) Λεξιπενία, ιδιαίτερα στο χώρο των αφηρημένων ουσιαστικών, αποχρωμασμένη στην έκφραση συναισθημάτων, ιδεών και συγκριτικών θεματικών εικόνων.

(γ) Αλλαγή του γλωσσικού κώδικα.

(δ) Μεταφορά λέξεων (προσαρμοσμένων ή απροσάρμοστων στο ελληνικό τυπολογικό).

(ε) Μεταφορά εννοιών από την κυρίαρχη Αγγλική.

(στ) Η προοδευτική εξασθένηση της εθνολέκτου και ο κρεολισμός της γλώσσας.

(ζ) Εκφραστική δυσκαμψία και παρείσφρηση νεολογισμών.

(2) Οι κύριες αδυναμίες που εντοπίζονται στο γραπτό λόγο και στην έκ-

φράση των μαθητών συνοψίζονται ως εξής:

- (α) Φωνολογικές αδυναμίες στην καταγραφή τους.
- (β) Μορφολογικές αποκλίσεις,
- (γ) Συντακτικές αποκλίσεις.
- (δ) Ανακόλουθα γένους, αριθμού, πτώσης, προσώπου, χρόνου και φωνής.
- (ε) Τάση για διπτωτισμό, με την προοδευτική κατάργηση της Γενικής πτώσης και την αντικατάσταση της από την εμπρόθετη Αιτιατική.
- (στ) Αδόκιμα αναλυτική από την άποψη του συντακτικού (κυριαρχεί αποκλειστικά η παρατακτική σύνταξη).
- (ζ) Κλωνισμός του γλωσσικού σημείου, του συσχετισμού της έννοιας με τη μορφή της λέξης.
- (η) Αδόκιμη χρήση προθετικών φράσεων.
- (θ) Μείωση του αριθμού του συζυγίων των ρημάτων.
- (ι) Μείωση του αριθμού των κλίσεων των ουσιαστικών.
- (ια) Απλοποίηση των καταληκτικών μορφημάτων των ονομάτων.
- (ιβ) Περιφραστική χρήση των ρηματικών τύπων.
- (ιγ) Αδόκιμη σειρά των λέξεων εξαιτίας της αγγλικής επίδρασης.

(3) Ως αποτέλεσμα της γλωσσικής και διαπολιτιστικής επαφής με την κυρίαρχη Αγγλική γλώσσα και το κυρίαρχο περιβάλλον, σημειώνονται επιπλέον αλλαγές και παρεκκλίσεις στην Ελληνική των μαθητών και των γονέων τους, οι οποίες εντοπίζονται στους εξής χώρους:

- (α) Της φωνολογίας (φωνητική και φωνηματική).
- (β) Του λεξιλογίου, με τη μεταφορά προσαρμοσμένων στο Ελληνικό τυπολογικό λέξεων από την Αγγλική,
- (γ) Της σημαντικής (εννοιολογίας).
- (δ) Του μορφοσυντακτικού και της προσωδίας,
- (ε) Του επιτονισμού και
- (στ) Των παρεκκλίσεων, ως συνέπεια των διαπολιτιστικών επιδράσεων.

Προκειμένου να αντιμετωπισθεί λειτουργικά και αποτελεσματικά η παραπάνω κατάσταση, χρειάζεται να ιδρυθούν και να λειτουργήσουν στην Αυστραλία (α) αμιγώς ελληνόγλωσσοι Παιδικοί Σταθμοί για παιδιά ηλικίας 3-5 ετών στα προάστια των μεγάλων αστικών κέντρων με συμπαγή ελληνικό πληθυσμό ή σε προάστια όπου μετακινούνται Ελληνοαυστραλοί τρίτης γενιάς, και (β) δίγλωσσα προγράμματα γλωσσικής παρείσδυσης σε κρατικά και ελληνικά ημερήσια σχολεία, όπου η Ελληνική θα προσφέρεται τουλάχιστον για 12 ώρες στις πρώτες τρεις τάξεις του δημοτικού, για να μειωθεί σε δέκα ώρες στην Τρίτη και Τετάρτη τάξη και σε οκτώ μέχρι και την Τετάρτη Γυμνασίου. Ταυτόχρονα τα απογευματινά ελληνικά σχολεία, τα οποία έχει υπό την αποκλειστική της ευθύνη η ομογένεια (Κοινότητες

και Εκκλησία), χρειάζεται να εμπεδώσουν ελληνόγλωσσο πρόγραμμα από έξι έως οκτώ ώρες εβδομαδιαίως, αυξάνοντας ταυτόχρονα τη συχνότητα της διδασκαλίας σε δύο ή τρεις φορές εβδομαδιαίως. Επιδιωκόμενος στόχος της δίγλωσσης αυτής εκπαίδευσης είναι η ισόρροπη διγλωσσική επάρκεια του αποδέκτη μαθητή* και η απόκτηση βασικών διαπροσωπικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων, με απώτερο ιδανικό την ακαδημαϊκή γλωσσική επάρκεια. Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι ικανότητα διγλωσσίας εκ μέρους του αποδέκτη μαθητή δεν σημαίνει απαραίτητα και λειτουργική διγλωσσία. Ένας σοβαρός περιορισμός των δίγλωσσων προγραμμάτων για πολλούς μαθητές είναι ότι πολλοί εξασκούν την Ελληνική εντός του σχολείου, ενώ στις άλλες γλωσσικές επικράτειες χρησιμοποιούν την Αγγλική. Στην περίπτωση της Αυστραλίας, που αποτελεί ζωντανό γλωσσικό εργαστήριο για τουλάχιστον 94 γλώσσες, η γνώση της Ελληνικής έχει πρακτικές ωφέλειες και κοινωνικο-οικονομικούς χώρους ευρείας χρήσης.

Η εφαρμογή ελληνόγλωσσων προγραμμάτων παρείσδυσης προσφέρει σημαντικότερα πλεονεκτήματα τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία και τη χώρα. Τα προγράμματα αυτά οδηγούν στην αποτελεσματική διαμόρφωση ατόμων επαρκείς σε δύο γλώσσες, οι οποίες χαίρουν κύρους και διεθνούς γοήτρου, η μία στον οικονομικο-κοινωνικό χώρο και η άλλη στον πολιτιστικό. Βοηθούν επίσης τον αποδέκτη μαθητή να καλλιεργήσει την Ελληνική αμεσότερα με τους χρήστες που έχουν ως μητρική γλώσσα τους την Ελληνική. Επιπροσθέτως καλλιεργεί μεθοδευμένα και συστηματικά τις παθητικές δεξιότητες (κατανόηση και ανάγνωση), πριν αναπτύξει ο αποδέκτης μαθητής τις παραγωγικές δεξιότητες (ομιλία και γραφή). Για τα παιδιά εκείνα που χρησιμοποιούν την Ελληνική ως οικόλεκτο, η επιπρόσθετη λειτουργία της στην τάξη ευνοεί τη διαδικασία ψυχολογικής τους προσαρμογής. Επιπλέον, η εκμάθηση της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας εξελίσσεται με τον τρόπο αυτό αρμονικά, φυσιολογικά και ασυνείδητα στα παιδιά, ιδιαίτερα της πρώιμης σχολικής ηλικίας, διευρύνοντας ταυτόχρονα τη δεξιότητα της κατανόησης της Ελληνικής πριν από την ανάγκη ευχερούς χρήσης της ομιλίας. Τέλος, επειδή στα παιδιά της ηλικίας αυτής δεν υπάρχει εμπειρία εκμάθησης καμίας γλώσσας, το πεδίο απόκτησης δεξιοτήτων είναι ανοικτό για τον εκπαιδευτικό και την εφαρμοζόμενη μέθοδο.

Καταλήγοντας, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η εκπαιδευτική πολιτική στην

9. Από τον μινιμαλιστικό ορισμό του Diebold (1968), περί στοιχειώδους διγλωσσίας (incipient bilingualism), μέχρι τον μαξιμαλιστικό ορισμό που είχε επιχειρήσει ενωρίτερα ο Bloomfield (1936), παρεμβάλλονται δεκάδες διαστάσεις διγλωσσίας. Οι Hernandez-Chavez et al. (1978) διέκριναν τουλάχιστον 64 διαφορετικές περιπτώσεις γλωσσικής επάρκειας στους δίγλωσσους

Αυστραλία σχετικά με τη διδασκαλία των γλωσσών διαμορφώθηκε ανάμεσα στη φιλοσοφία της διατήρησης του πολιτιστικού πλουραλισμού στην κοινωνία από την μία, και στην πολιτιστική αφομοίωση της κοινωνίας σε ένα ενιαίο και ομοιογενές σύνολο, από την άλλη¹⁰. Οι μεταλλάξεις στην επίσημη πολιτική της χώρας, δείχνουν τη διαλεκτική εξέλιξη των κοινωνικο-οικονομικών δεδομένων και την επιρροή που ασκούν στην πολιτική ζωή της Αυστραλίας, αλλά και στις αντιστάσεις του περιβάλλοντος της συγκεκριμένης μειονότητας που χρησιμοποιεί τη γλώσσα. Οι διαφοροποιήσεις της επίσημης πολιτικής της Αυστραλίας είχαν ως αποτέλεσμα να λειτουργήσουν κατά καιρούς διάφορα προγράμματα δίγλωσσης εκπαίδευσης, με διαφορετικό εκπαιδευτικό σκεπτικό και τρόπους εμπέδωσης.

Αναστάσιος Μ. Τάμης
La Trobe University, Melbourne
e-mail: a.tamis@latrobe.edu.au

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bloomfield, L. 1936: *Language*. New York.
- Clyne, M. 1982: *Community Languages*. Melbourne: River Seine Press.
- Diebold, A. R. 1968: "The Consequences of early bilingualism in cognitive development and personality formation". Στο E. Norbeck, D. Price-Williams & W. M. McCord (εκδ.), *The Study of Personality*. New York.
- Hernandez-Chavez, E., Burt, M. & Dulay, H. 1978: *Bilingual Education*. Wayne: N.J.
- Mackey, W. F. 1978: "The importation of bilingual education models". Στο J. Alatis (εκδ.), *Georgetown University Roundtable-International Dimensions of Education*. Washington DC: Georgetown University Press.
- Romaine, S. 1991: *Language in Australia*. London: Cambridge University Press.
- Τάμης, Α. Μ. 1997α: *Η Ιστορία των Ελλήνων της Αυστραλίας*. Τόμος Α'. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Tamis, A. M. 1997b: *An Illustrated History of Greeks in Australia*. Melbourne: La Trobe University Press.
- Τάμης, Α. Μ. 2000: *Η Ιστορία των Ελλήνων της Αυστραλίας*. Τόμος Β'. Melbourne: Ellikon Press.

10. Ο Mackey (1978) είχε διακρίνει ενενήντα ποικιλίες δίγλωσσης εκπαίδευσης.

- Τάμης, Α. Μ. 2001: *Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αυστραλία*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
- Tamis, A. M. & Gauntlett, S. 1993: *Unlocking Australia's Language Potential, Vol. 8, Modern Greek*. Canberra: National Language and Literacy Institute of Australia.